

вул. Завокзальна, 1а, каб. 5, 9
м. Самбір,
Львівська область,
81400, Україна
Тел.: (03236) 6-07-66
0966456053
E: sambir.lviv@legalaid.gov.ua
www.legalaid.gov.ua

**Самбірський
місцевий центр з
надання безоплатної
вторинної правової
допомоги**

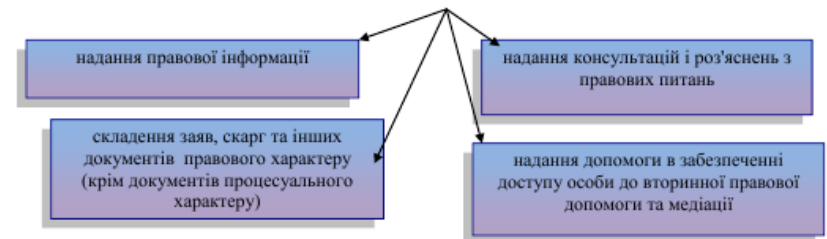
Можливі шляхи надання первинної правової допомоги у сільській місцевості

2016

Безоплатна первинна правова допомога - це вид державної гарантії, що полягає в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Безоплатна первинна правова допомога включає такі види правових послуг:

Безоплатну первинну правову допомогу надають

- органи виконавчої влади;
- органи місцевого самоврядування;
- фізичні та юридичні особи приватного права та спеціалізовані установи усім особам, які перебувають під юрисдикцією України. (ст.ст.8-9).

Відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу»:

Безоплатна правова допомога - правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел.

Правова допомога - надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод, їх

відновлення у разі порушення.

Правові послуги - надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань; складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; здійснення представництва інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого

самоврядування, перед іншими особами; забезпечення захисту особи від обвинувачення; надання особі допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.

При реалізації права на безоплатну правову допомогу *не допускається* застосування привілеїв чи обмежень до осіб за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Безоплатна правова допомога жителям сільських громад має наступні завдання

- запобігати появі спорів у майбутньому (наприклад, якщо жителі села знатимуть, що для прийняття спадщини після смерті батьків, з якими вони неживуть, потрібно протягом шести місяців подати відповідну заяву, то з часом у судах буде менше позовів від таких людей щодо продовження строків прийняття спадщини і т.ін.);
- формувати правову культуру і повагу до прав людини, а також нетерпимість до проявів корупції у жителів сіл;
- підвищувати рівень правової обізнаності населення;
- виявляти проблеми при застосуванні законів і прийнятих на їх виконання актів на практиці та пропонувати шляхи вирішення таких проблем;
- з'ясувати, які питання щодо застосування законів цікавлять жителів сіл, і доносити до людей потрібну їм інформацію.

Фактично це дає змогу виявляти попит на певну допомогу і забезпечувати пропозицію щодо її надання.

Обов'язки сільської ради в забезпеченні населення безоплатною первинною правовою допомогою

Первинна безоплатна правова допомога в сільській місцевості повністю покладена на сільські ради.

Вони наділені наступними повноваженнями (ст. 38-1 Закону України «Про надання безоплатної допомоги»:

1. До відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у сфері надання безоплатної первинної правової допомоги належать такі власні (самоврядні) повноваження:

1) утворення в установленому порядку установ з надання безоплатної первинної правової допомоги з урахуванням потреб територіальної громади;

2) підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо утворення установ з надання безоплатної первинної правової допомоги, вирішення питань про чисельність працівників таких установ, про витрати на їх утримання, здійснення матеріально-технічного забезпечення їх діяльності, надання для їх функціонування необхідних приміщень;

3) забезпечення координації діяльності установ з надання безоплатної первинної правової допомоги на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці;

4) розгляд письмових звернень про надання безоплатної первинної правової допомоги та надання такої допомоги з питань, що належать до їх компетенції, відповідно до закону;

6) надання роз'яснень положень законодавства та консультацій щодо порядку звернення про надання безоплатної вторинної правової допомоги;

7) забезпечення особистого прийому осіб для надання безоплатної первинної правової допомоги;

8) залучення на підставі договорів адвокатів, фізичних та юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги;

9) координація діяльності з місцевими органами виконавчої влади та територіальними органами центральних органів виконавчої влади щодо надання безоплатної первинної правової допомоги;

10) надання документів та інших матеріалів або їх копій, необхідних у зв'язку з наданням безоплатної вторинної правової допомоги;

11) організація семінарів, конференцій з питань безоплатної первинної правової допомоги.

З метою виконання власних повноважень сільськими радами повноваження умовно розділяються на такі, які забезпечуються безпосередньо сільською радою та такі, які можна делегувати іншим виконавцям.

Надання безоплатної первинної правової допомоги безпосередньо в сільській раді

Виходячи з вищевикладеного сільські ради *зобов'язані* безпосередньо здійснювати розгляд письмових звернень про надання безоплатної первинної правової допомоги та забезпечення особистого прийому осіб для надання безоплатної первинної правової допомоги.

Стаття 10 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» передбачає порядок розгляду звернень про надання безоплатної первинної правової допомоги. Звернення про надання одного з видів правових послуг, надсилаються або подаються особами, які досягли повноліття, безпосередньо до центральних та місцевих органів виконавчої влади, територіальних органів центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування у разі письмового звернення осіб про надання будь-якого з видів правових послуг, з питань, що віднесені до їх повноважень, зобов'язані надати такі послуги протягом 30 календарних днів з дня надходження звернення. Якщо у зверненні особи міститься лише прохання про надання відповідної правової інформації, така правова допомога надається не пізніше п'ятнадцятиденного терміну з дня отримання звернення.

Органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування *забороняється встановлювати плату* за надання будь-якого з видів правових послуг, та за видачу особам бланків заяв, звернень, запитів, довідок, інших документів, подання яких передбачено законодавством для реалізації прав і свобод людини і громадянина. Якщо питання, порушені у зверненні, не належать до компетенції органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування, до якого надійшло звернення особи, такий орган протягом 5 календарних днів повинен надіслати це звернення до відповідного органу та повідомити про це особу, яка подала звернення. Якщо під час розгляду звернення про надання безоплатної первинної правової допомоги встановлено, що особа потребує надання безоплатної вторинної правової допомоги, орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування, який розглядає звернення, зобов'язаний роз'яснити особі або її законному представникові порядок подання звернення про надання безоплатної вторинної правової допомоги. Звернення, що не стосуються надання первинної правової допомоги, розглядаються в порядку, встановленому законодавством про звернення громадян.

Органи виконавчої влади та органи місцевого

самоврядування зобов'язані проводити особистий прийом осіб, які потребують безоплатної первинної правової допомоги, з питань, що належать до компетенції відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування. Прийом осіб, які потребують безоплатної первинної правової допомоги, проводиться постійно в установлені дні та години. Графік прийому осіб повинен бути доведений до їх відома. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування забезпечують проведення особистого прийому осіб висококваліфікованими працівниками, які можуть чітко і доступно надати роз'яснення положень законодавства та консультації з питань реалізації прав і свобод людини і громадянина та виконання обов'язків. Якщо під час особистого прийому встановлено, що особа потребує надання безоплатної вторинної правової допомоги, працівник, який проводить особистий прийом, зобов'язаний роз'яснити їй порядок подання звернення про надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Оскарження рішень щодо надання безоплатної правової допомоги.

Відмова органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, установи, службових та посадових осіб у наданні первинної правової допомоги може бути оскаржена в установленому законом порядку до суду. Дії та бездіяльність посадових і службових осіб, які порушують порядок та строки розгляду звернень про надання безоплатної правової допомоги, надання неякісної правової допомоги можуть бути оскаржені в установленому законом порядку до суду та в адміністративному порядку Особи, які порушили Закон України «Про безоплатну правову допомогу», несуть відповідальність у порядку, встановленому законом.

Делегування сільською радою надання безоплатної первинної правової допомоги спеціалізованим установам, іншим суб'єктам.

Органи місцевого самоврядування з урахуванням потреб територіальної громади відповідної адміністративно-територіальної одиниці можуть утворювати в порядку, встановленому законом, спеціалізовані установи з надання безоплатної первинної правової допомоги. Спеціалізовані установи, що надають безоплатну первинну правову допомогу, утворені органами місцевого самоврядування, є неприбутковими організаціями, користуються правами юридичної особи, мають власні бланки, печатку із своїм найменуванням. Спеціалізовані установи, що надають безоплатну первинну правову допомогу, утворені органами місцевого самоврядування, фінансуються за рахунок коштів місцевих бюджетів, інших не заборонених законодавством джерел. Повноваження та порядок діяльності спеціалізованих установ з надання безоплатної первинної правової допомоги встановлюються Положенням про установу з надання безоплатної первинної правової допомоги, яке затверджується на основі Типового положення про установу з надання безоплатної первинної правової допомоги.

1.4.4.2. Органи місцевого самоврядування можуть укладати з юридичними особами приватного права, які відповідно до свого статуту мають право надавати правову допомогу, договори про надання на постійній або тимчасовій основі первинну правову допомогу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Порядок та критерії залучення органами місцевого самоврядування юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги

затверджуються Міністерством юстиції України.

1.4.4.3.Органи місцевого самоврядування можуть залучати до надання безоплатної первинної правової допомоги адвокатів або інших фахівців у відповідній галузі права. Адвокат, інший фахівець у відповідній галузі права чи юридична особа приватного права, з якими укладено договір про надання первинної правової допомоги, зобов'язані надавати високоякісну допомогу в обсязі та строки, визначені договором.

1.4.4.5.Надання безоплатної первинної правової допомоги населенню громадськими організаціями

За діючих умов формування сільських бюджетів найвигіднішим способом надання безоплатної первинної правової допомоги сільському населенню для сільських рад буде делегування повноважень громадським організаціям, які сформували Центри безоплатної первинної правової допомоги за фінансової підтримки Міжнародного фонду « Відродження» та мають досвід в її наданні.

Законодавство України жодним чином не окреслює зміст роботи громадських центрів в наданні безоплатної первинної правової допомоги сільському населенню. Зазначена робота має виконуватись на партнерських засадах владою та громадським сектором і складатись із трьох елементів:

а) безпосереднє надання правової інформації та консультацій клієнтам у стаціонарних центрах і під час виїзних прийомів;

б) правопросвітницька діяльність;

в) узагальнення правових проблем, пов'язаних з економічною самодіяльністю громадян, та захист суспільних інтересів, пов'язаних з вирішенням цих проблем.

За формою надання первинна допомога може бути трьох способів:

• коли клієнт приходить (приїжджає) до юриста (надання допомоги в приміщенні Центру);

• коли клієнт і юрист перебувають у різних місцях (дистанційне консультування);

• коли юрист приїжджає до клієнта (виїзні прийоми).

Надання первинної правової допомоги клієнту в приміщенні Центру.

Цей традиційний спосіб має суттєві переваги перед іншими способами надання допомоги, оскільки дає змогу юристу:

• працювати у звичних і комфортних умовах;

• найбільш повно з'ясувати чи дослідити обставини справи, за необхідності запропонувати клієнту зібрати додаткові документи і прийти ще раз;

• мати достатньо часу для визначення правової позиції щодо ситуації у клієнта;

• скористатися наявною інформаційною та технічною базою Центру, якщо це потрібно для визначення правової позиції;

• скористатися наявною офісною технікою для підготовки потрібних клієнту заяв, скарг та інших документів правового характеру;

• призначити клієнту повторний прийом, якщо справа складна і потребує додаткового часу для визначення правової позиції, підготовки пропозицій, консультацій із колегами з інших Центрів;

• надати клієнту не лише юридичну, а й психологічну допомогу.

При цьому складається чіткий графік роботи Центру, за яким клієнти можуть звернутися за правовою допомогою.

Цей графік вивіщується у приміщенні, де розміщено Центр, у зручному для вільного огляду місці.

При наданні стаціонарної безоплатної правової допомоги забезпечується реєстрація клієнтів, що може

робити як спеціальна людина (секретар), так і безпосередньо юрист. Це є вимогою Закону України «Про звернення громадян», і вона є однаковою як для державних установ, так і для недержавних організацій.

Клієнти теж традиційно віддають перевагу особистому прийому юриста в Центрі, оскільки в цьому випадку:

- вони впевнені, що точно виклали юристу обставини, в яких потребують правової допомоги;
- можуть отримати інформацію не лише усну, а й у друкованому вигляді.

Письмові звернення

Цей спосіб клієнти застосовують доволі рідко, хоча відповідно до Закону «Про звернення громадян» кожен має право звернутися з заявою про надання правової допомоги і отримати на своє звернення відповідь упродовж не більше ніж місяця. Згідно з правилами документообігу, письмова заява має бути зареєстрована в Центрі в журналі вхідної кореспонденції і зберігатись у теці «Вхідні документи» або в теках за прізвищами осіб, які звернулися Центр. Другий варіант ведення такої документації може бути корисним для того, щоб відстежувати кількість звернень від однієї й тієї ж особи. В результаті розгляду письмового звернення має бути підготовлена письмова відповідь, що містить консультацію (чи запит додаткової інформації). Письмова відповідь реєструється в журналі вихідної кореспонденції.

Консультації по телефону. Наявність у Центрі телефону (як стаціонарного, так і стільникового) і можливість потенційних клієнтів зателефонувати дуже бажані, хоча юридичне консультування по телефону є доволі сумнівним з точки зору його ефективності. Без ознайомлення з документами, тільки зі слів клієнта, надавати правову оцінку ситуації дуже ризиковано: існує велика ймовірність надання помилкової консультації.

Практично не використовується, але можна очікувати, що буде широко застосовуватися вже найближчим часом, надання юридичних консультацій за допомогою skype — програми відеозв'язку за допомогою інтернету.

Напрацювання відповідних технологій — справа найближчого майбутнього.

Виїзне консультування

Виїзне консультування ефективно для сільських громад.

Воно буде ефективним лише в разі співробітництва Центру з сільською радою. Водночас така форма надання правової допомоги надзвичайно важлива, оскільки дає змогу використати можливості права людям, які здебільшого ніколи до правових інструментів не зверталися.

***Матеріали підготувала інтегратор Самбірського МЦ
Чолій Ярина***